

Politolog Oskar Krejčí: USA - globální vůdce?

- CZ24 News | 2. dubna 2020

USA: Politolog Oskar Krejčí ve svém komentáři ukazuje, a to i pomocí grafů, kdy ve Spojených státech federální orgány začaly vést válku proti novému koronaviru a jakým způsobem postupují.

Nikdo asi není v souvislosti s koronavirem v tak složité politické situaci jako Bílý dům. Řeší hned několik problémů najednou. Kromě úkolu pečovat o zdraví populace je to i skutečnost, že politika „America First!“ připravila nejhorší podmínky, s jakými mohly Spojené státy vstoupit do celosvětové pandemie. Nezatajovaným cílem změny, kterou hlásá Donald Trump, by mělo být obnovení či posílení hegemonie USA. Jenže několikaletý útok na téměř všechny mezinárodní organizace, spojence i partnery ve jménu sobeckých zájmů podkopával snahu zaujmout pozici lídra či alespoň koordinátora v globálním zápase proti COVID-19.

Opožděně a liberálně

Zatím jsou globální stimulační náklady - přímé výdaje, úvěrové záruky a daňové úlevy, uvolňování peněz centrálními bankami na nákup dluhopisů či akciových fondů a podobně - odhadovány na sedm bilionů dolarů. Do těchto akcí se zapojil i Bílý dům, ovšem podle mnohých jeho reakce na pandemii přišla opožděně a stále zůstává neúplná. Už vytváření podmínek na boj s koronavirem začalo nešťastně - Ředitelství pro globální zdravotní bezpečnost a bioobranu při Národní bezpečnostní radě, které vzniklo za Obamova prezidentství, rozpustil Trump v roce 2018 v rámci nekonečných personálních sporů. Nyní se ale už federální úřady USA plně zapojily do zápasu s novým koronavirem, přičemž v jejich úsilí je možné zaznamenat tři typy opatření: fiskální zásahy, sociálně-ekonomická pomoc a direktivní nařízení.

- Fiskální opatření odstartoval Federální rezervní systém (FED) 3. března největším snížením úrokových sazeb od začátku Velké recese v roce 2008. Toho dne bylo v USA 124 nakažených, z toho 106 aktivních, a devět mrtvých. Postupně FED opakovaně přistoupil ke zpětnému odkupu cenných papírů, obnovil kvantitativní uvolňování, snižoval úrokové sazby a přijal řadu dalších opatření.
- Ekonomicko-sociální pomoc odstartoval Donald Trump 6. března podpisem zákona, který přidělil 8,3 miliardy dolarů mimo jiné na financování výzkumu léku na koronavirus, pro státní a místní orgány na boj s pandemií a na zastavení šíření viru do zahraničí. Touto fází 1 byla odstartována soutěž vlády a opozice o to, kdo vydá více peněz na boj s koronavirem. Fáze 2 začala 13. března, kdy demokraty ovládaná Sněmovna reprezentantů schválila návrh zákona, který měl zavést bezplatné testování, rozšířit platby nezaměstnaným, přidat peníze na program Medicaid a formuloval požadavek na placenou nemocenskou pro některé pacienty zasažené novým koronavirem. Tentýž den Trump vyhlásil mimořádný stav, což mu umožnilo rozdělit dalších 50 miliard na pomoc státům, městům a místním orgánům. 18. března Senát, ovládaný republikány, schválil návrh Sněmovny a den poté vůdce republikánské senátní většiny navrhl nový balíček - začal spor o podobu fáze 3. Už 23. března zveřejnili demokraté ze Sněmovny vlastní variantu 3. fáze. Konečná dohodnutá varianta byla v Kongresu schválena 23. března. Prezident sice původně navrhoval balíček v hodnotě jednoho bilionu, už během příprav všechny na svém tweetu ujistil, že zákon „*absolutely, absolutely*“ podepíše; což učinil v den jeho přijetí. Schválený zákon počítá s částkou 2,2 biliony dolarů - což je největší stimulační balík v dějinách USA. V jeho rámci je 250 miliard dolarů vyčleněno na přímé platby jednotlivcům a rodinám s nejnižšími příjmy, 350 miliard dolarů je na půjčky pro malé podniky,

250 miliard dolarů na dávky pojištění v nezaměstnanosti a 500 miliard dolarů v půjčkách pro firmy v nouzi.

- Direktivní prezidentská nařízení, která by si vynutila nasměrování výroby, ve Spojených státech umožňuje *Defense Production Act* (DPA), tedy zákon přijatý v roce 1950 na počátku korejské války. Od té doby byl použit více než padesátkrát, například v roce 2018 v zájmu zajištění strategicky významné produkce – ovšem bez přidělení zdrojů... Donald Trump se přes tlak opozice bránil DPA na boj s novým koronavirem použít, a to až do pátku minulého týdne. Tehdy využil DPA a nařídil ministerstvu zdravotnictví, aby přinutilo firmu General Motors vyrábět pro potřeby státu plicní ventilátory. Mělo by jich být sto tisíc, a to i pro export.

Problematický přístup

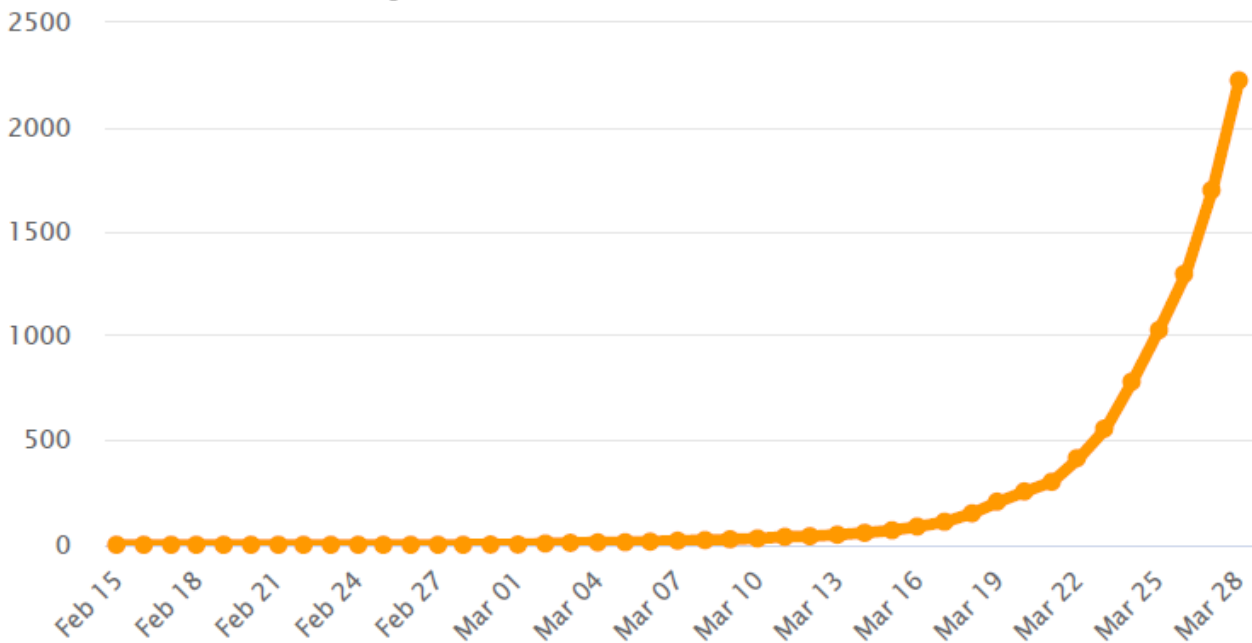
Podle grafu číslo 1, zobrazujícího aktivní případy nového koronaviru v USA, převzatého obdobně jako ostatní grafy 29. března večer z pozoruhodné databáze serveru Worldometer, se zdá, že doposud přijatá opatření nepřinášejí dostatečný efekt. Vypadají zatím jako nákup moderního, často velmi drahého nábytku do hořícího domu. Plicní ventilátory jsou nutné a bude jistě skvělé, až je začnou Spojené státy vyvážet. Problém je, že jsou zapotřebí až v poslední fázi onemocnění, když už je pacient upoután na lůžko a selhávají mu plíce. Výroba ventilátorů pandemií nezastaví. Ani nezbytná finanční pomoc pro potřebné nedokáže šíření koronaviru zastavit. Opožděně přicházejí i jiná opatření. V pátek dostaly od prezidenta příkaz dvě vojenské nemocniční lodě USA vyplout do první linie: loď Comfort do New Yorku a její sesterská loď Mercy do Los Angeles. Každá má přibližně tisíc lůžek a 1200 kvalifikovaných zdravotnických pracovníků. Správný příkaz, otázkou ovšem zůstává, zda neměl být vydán před měsícem.

Do balíku opatření byla v přijatém zákoně přimíchána pomoc firmě Boeing, jejíž problémy nezpůsobil COVID-19. Totéž platí o pomoci pro ropný průmysl, jehož část těžící tuto surovinu z břidlic se dostala do velkých problémů z důvodu poklesu cen. Už 13. března, tedy na začátku 2. fáze sociálně-ekonomických opatření v boji s koronavirem, Trump nařídil nakoupit ropu do strategických zásob, což nápadně připomíná dotování soukromých podniků ze státních peněz. Jako by Bílý dům přestával věřit, že boj s koronavirem či záchranu strategických podniků zajistí svobodný trh.

Také v zápase s důsledky Velké recese prezident George Bush mladší a Barack Obama vynaložili po roce 2008 nemálo peněz na oživení ekonomiky: v souhrnu na stimulaci domácí ekonomiky vynaložili 983 miliard dolarů. Čínské vedení odsouhlasilo bezprecedentní fiskální stimul ve výši 586 miliard dolarů v roce 2009. Harvardský profesor Graham Allison ukazuje, že když dva dělají totéž, není to vždy totéž: díky zmíněnému balíku peněz „Číňané dnes mohou mezi největšími městy cestovat vysokorychlostními vlaky. O Americe si naopak kladu otázku: co vlastně Spojené státy za svou intervenci 983 miliard dolarů dostaly?“[1] Na problémy spojené s dolováním nejrůznějších koronavirových dotací nejen v USA upozorňuje Erik Best v jedné ze svých brilantních glos. Graf číslo 2 ukazuje rostoucí počet mrtvých ve spojitosti s COVID-19 ve Spojených státech.

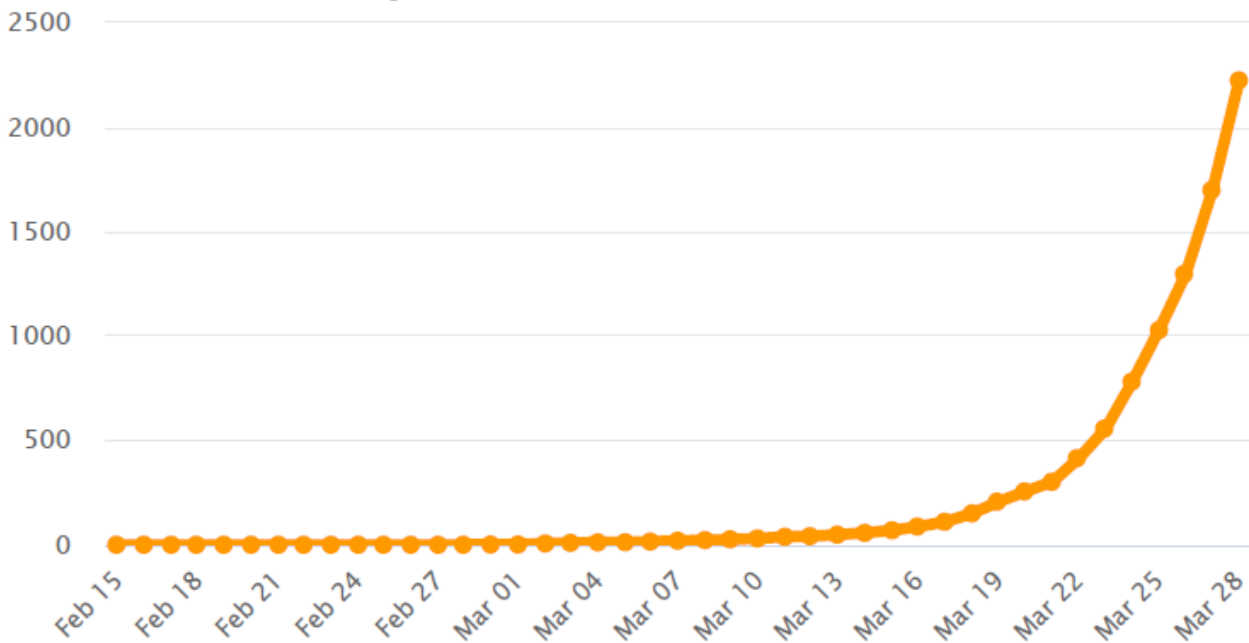
Graf č. 2 USA: počet úmrtí na COVID-19

První oficiálně registrované úmrtí spojené s nemocí COVID-12 je v USA z 29. února. 17. března překročil počet aktivních případů první stovku. Dramatický nástup začal 25. března, kdy se počet úmrtí přehoupl přes tisíc. Úroveň dvou tisíc dosáhl pak 28. března a stále stoupá.

Graf č. 2

USA: počet úmrtí na COVID-19

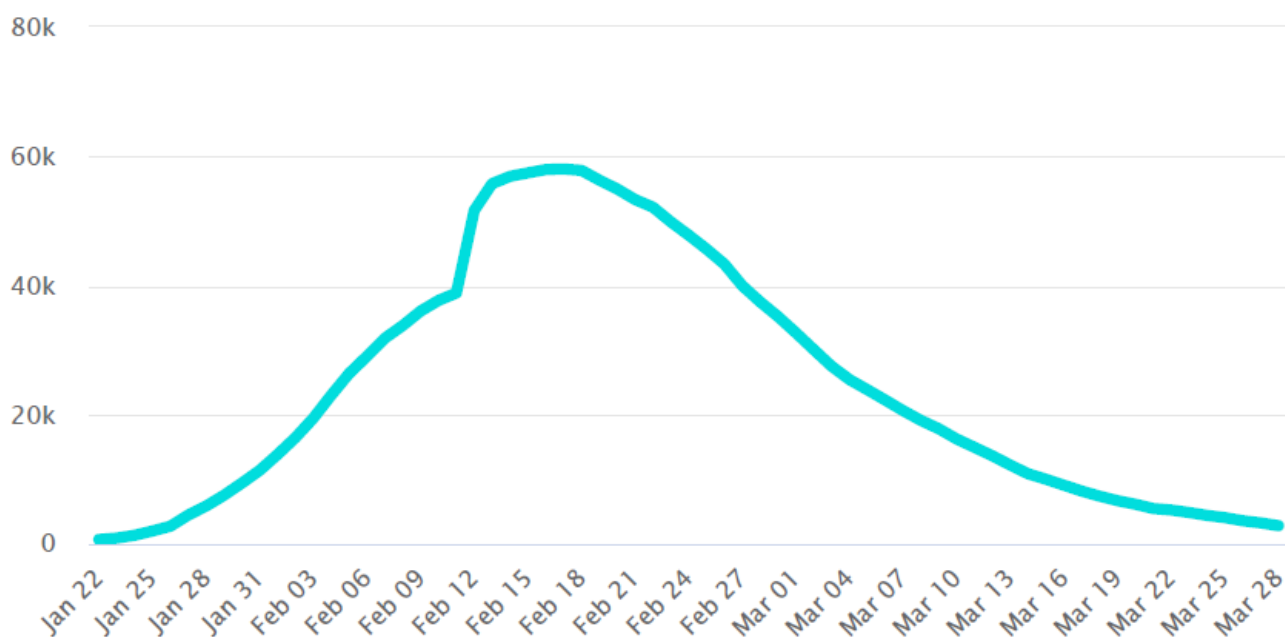
První oficiálně registrované úmrtí spojené s nemocí COVID-12 je v USA z 29. února. 17. března překročil počet aktivních případů první stovku. Dramatický nástup začal 25. března, kdy se počet úmrtí přehoupl přes tisíc. Úroveň dvou tisíc dosáhl pak 28. března a stále stoupá.

Odlišný přístup

Západní společnost je dnes mnohem odolnější vůči nemocem než v dobách španělské chřipky. Je zdravější a má dokonalejší zdravotnictví, není oslabená válkou a má rezervy; lidé zahrnutí do izolace zůstávají ve spojení přes telefony, baví se na internetu, mohou se dívat na televizi a poslouchat rádio. To vše jsou ale pouze předpoklady zvládnutí pandemie. Slovenský fotograf a bloger Pavel Dvořák ve svém videu ze Šanghaje velice přesně popsal rozdíly mezi západním a čínským způsobem boje proti pandemii. Základní rozdíl není ani v počtu ventilátorů, ani v počtu roušek. Je v čínském plošném a neustálém skenování tělesné teploty lidí plus v odstupňování vztahu k podezřelým z nákazy a k nakaženým. Měření teploty probíhá všude, zachycování k další kontrole jsou všichni, u nichž je podezření na COVID-19, a návrat do domácí karantény je pokládán za způsob, jak nakazit rodiny. Řečeno jinak, rozdíl není v péči na konci choroby, ale v zachycení jejího počátku. Graf číslo 3 ukazuje dosavadní vývoj počtu aktivních případů nového koronaviru v Číně.

Graf č. 3

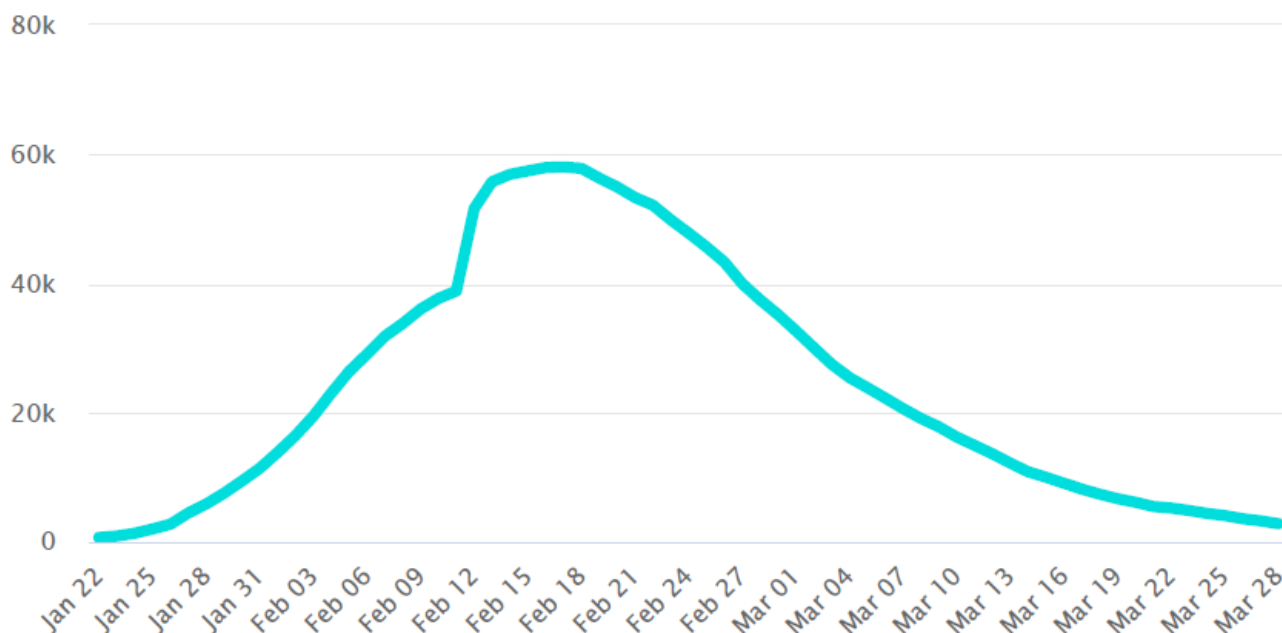
Čína: aktivní případy COVID-19

První oficiálně registrovaný případ COVID-19 v Číně je z 10. ledna. 31. ledna překročil počet aktivních případů první tisícovku a začal strmý růst počtu infikovaných. Vrchol nastal mezi 14. a 17. únorem, kdy počet aktivních případů dosáhl 58 016; poté začal pokles. Po 15. březnu se snížil pod deset tisíc případů.

Graf č. 3

Čína: aktivní případy COVID-19

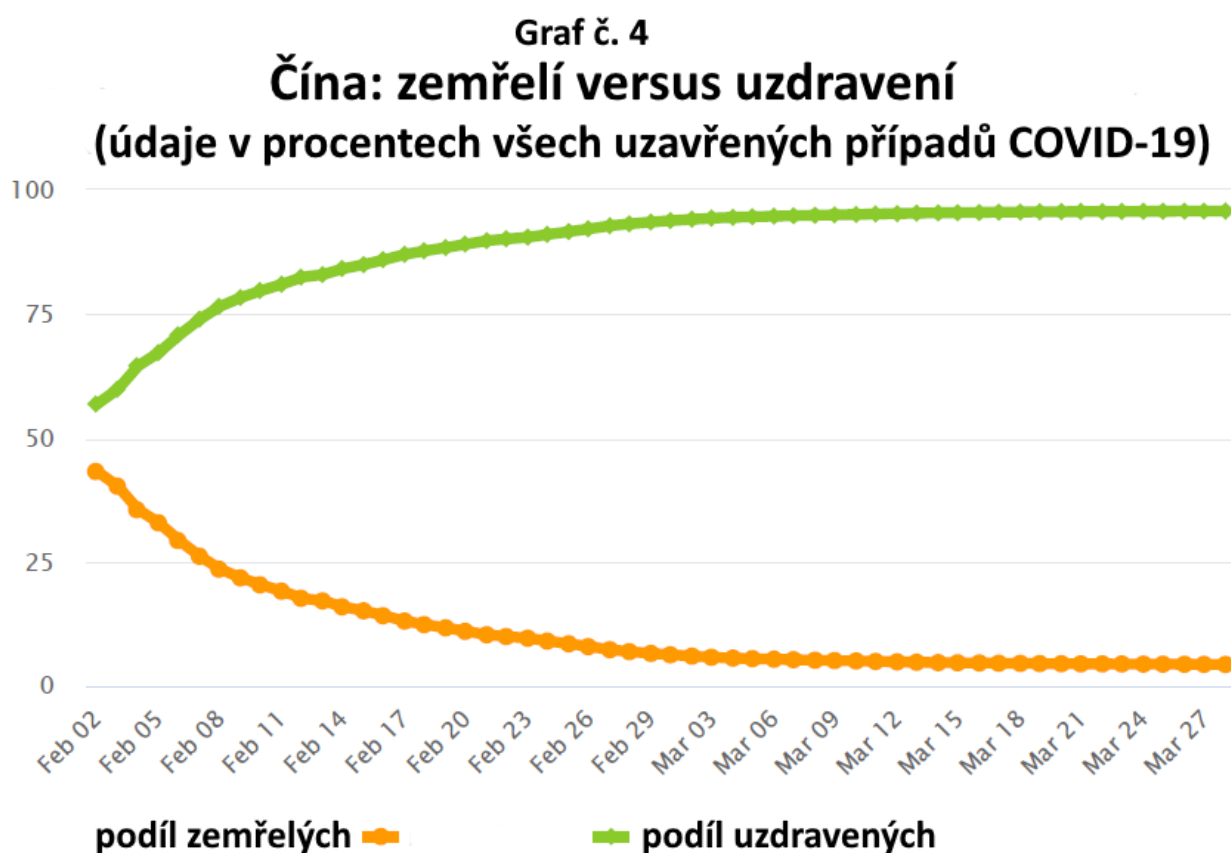
První oficiálně registrovaný případ COVID-19 v Číně je z 10. ledna. 31. ledna překročil počet aktivních případů první tisícovku a začal strmý růst počtu infikovaných. Vrchol nastal mezi 14. a 17. únorem, kdy počet aktivních případů dosáhl 58 016; poté začal pokles. Po 15. březnu se snížil pod deset tisíc případů.

Snaha USA vyrovnat se s koronavirem bez plošného skenování je riskantní, přičemž toto nebezpečí není rozprostřeno rovnoměrně. Nejde jenom o to, že podle oficiálních údajů nemá přibližně 8,5 % obyvatel USA žádné zdravotní pojištění. Problém je pravděpodobně už v evidenci. Prudký nárůst oficiálně registrovaných nezaměstnaných o více než tři miliony během týdne není dán pouze tím, že klesá výroba - lidé se nově na úřadech hlásí i proto, že schválený balík opatření jim přislíbil pomoc. Americká společnost je rozvrstvená a některé části populace se nebudou přizpůsobovat doporučení dílem kvůli absurdnímu individualismu, dílem proto, že nejsou zvyklí poslouchat jakoukoliv vládu.

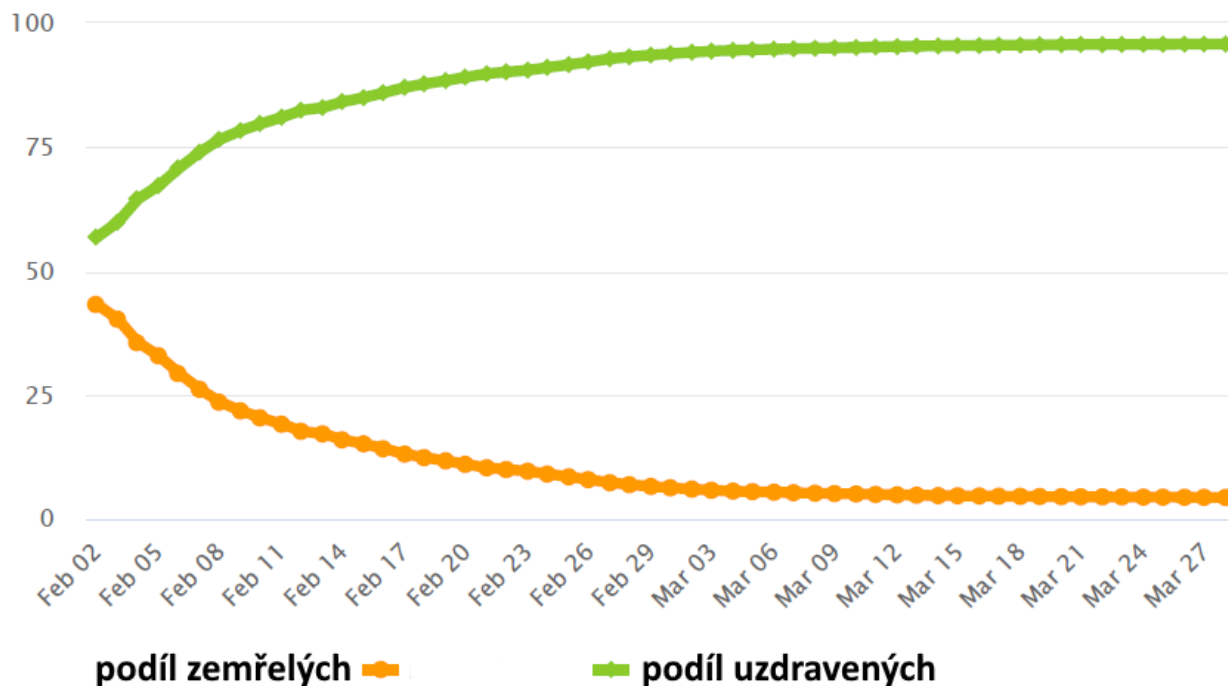
V článku *Pověst, nerovnost a nedůvěra: Proč černí Američané vedou nerovný boj (uphill battle) proti COVID-19*, napsaném pro týdeník U.S. News & World Report, Joseph Williams upozorňuje, že Afroameričané jsou ohroženější než jiné části populace Spojených států. Připomíná varování odborníků, že se „vysoce nakažlivý a potenciálně smrtící virus, řádící po celé zemi, chystá tvrdě zasáhnout v černé komunitě“. Problémem není pouze větší chudoba a větší nezaměstnanost, ale též „vyšší míra chronických onemocnění a nižší přístup ke zdravotní péči mezi černochoy ve srovnání s bílými“. Zároveň tu existují „zákeřnější problémy, jako jsou skryté předsudky, které mají bílí lékaři vůči černošským pacientům. Také historická nedůvěra černých Američanů ve zdravotnický systém by mohla zhoršit již tak špatnou situaci a urychlit přenos viru uvnitř komunity“. Joseph Williams očekává, že pokoronavirovou nezaměstnaností na úrovni 20 % budou nejvíce zasaženi Afroameričané. Vlastně jen zobecňuje zkušenosti s hurikánem Katrina (2005) jak během katastrofy, tak i při nápravě škod. O kritickém bodu nezaměstnanosti, který vyvolá sociální zlom v předlužené společnosti sevřené navíc novou inflací, která byla odstartovaná nekrytými penězi na stimulační opatření, lze zatím jen spekulovat.

Sdílený osud

Porovnání čínského a amerického přístupu k válce s koronavirem se může zdát jako porovnání totalitního a demokratického uspořádání společnosti. Graf číslo 4 přibližuje podíl zemřelých a uzdravených lidí v souvislosti s koronavirem v Číně. Dnes ale není doba na polemiku s liberálním pojetím demokracie, které si pleče svobodu s právem silnějšího a s uspokojováním umělých, hedonisticky orientovaných potřeb. Jsou chvíle, kdy je nutné jednat, kdy si mimořádná doba žádá mimořádná – tedy dočasná – opatření. Velkým problémem USA je neschopnost izolovat nejvíce zasažené regiony, což je problém, který pravděpodobně vyrobí nová ohniska pandemie v Indii a v Latinské Americe. Ve Spojených státech k tomu přilévají olej do ohně chystané volby a ideologické vášně. Guvernér New Yorku Andrew Cuomo, zvolený za demokratickou stranu, označil Trumповu ideu karantény za „antiamerickou, asociální“. Antiamerický je ale především nový koronavirus.

Graf č. 4
Čína: zemřelí versus uzdravení
(údaje v procentech všech uzavřených případů COVID-19)

Skenování teploty či karanténa nevyprovádá o potlačování lidských práv, ale o uvědomění si jejich sociální podstaty. Existuje přece hierarchie lidských práv, přičemž právo na život bylo, je a zůstane i v budoucnu prvotní - člověka umírajícího na koronavirus nezajímá, jak je chráněno jeho rodné číslo. Brát ohled na bližní není popření individuálních práv, ale porozumění tomu, co definovala už první *Deklarace práv člověka a občana* během Velké francouzské revoluce: její článek IV říká, že „svoboda spočívá v tom, že děláme cokoli, co nepoškozuje ostatní; výkon přirozených práv každého člověka má tedy pouze ty hranice, které ostatním členům společnosti zajišťují uskutečnění týchž práv. Tyto hranice mohou být určeny pouze zákonem.“ Lidská práva jsou stejná práva všech jedinců a zaručit je může pouze rozumně fungující společnost. Jenže na Západě z odlišných výsledků boje s koronavirem v jednotlivých zemích vyrůstá aktivita politiků, kteří se chystají na kariéru v postpandemickém období a tu spojují se zápasem proti nejrůznějším trollům. Teď je ale namístě přát shodně Spojených státům, Číně, Indii, Itálii a všem dalším zemím vítězství nad virem COVID-19. Zdá se, že Západu především chybí státník velikosti Teng Siao-pchinga, který se nebál říct, že není důležité, jakou barvu má kočka, hlavní je, že chytá myši.

Odkazy:

[1] ALLISON, Graham: *Osudová past. Spojené státy versus Čína a Thúkýdidovo poučení z dějin*. Praha: Prostor, 2018, s. 219.